

*Чічкін І.Є.,
магістр 2 курсу, групи ТЗНС-36м, ГЕФ
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир*
*Нановський Д.О.,
магістр 2 курсу, групи ЕО-36м, ГЕФ
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир*
*Кірейцева Г.В.,
к.е.н., доцент кафедри екології
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир*

РОЗШИРЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Загостренням «сміттевої кризи», в тій чи іншій мірі, вражені всі країни світу. І в перспективі ця проблема буде загострюватися. До 2050 року населення Землі зросте до 10 млрд осіб. При цьому очікується, що більше 80% мешканців Землі будуть проживати на міських територіях. Оскільки кількість утворення відходів значно більше в містах, ніж у сільській місцевості, важливо розуміти той розрив, який утворюється сьогодні між міським і сільським населенням. У списку «50 найбільших сміттєзвалищ світу», складеному Програмою ООН з навколишнього середовища, переважна їх більшість зареєстровано в Африці, Азії і Латинській Америці; в Європі відзначено тільки два таких звалища - на Україні і в Сербії. В Україні щорічно утворюється близько 400 млн тон відходів, і тільки 6% цих відходів переробляється, що є надзвичайно низьким показником у порівнянні з країнами ЄС, де він становить близько 40%. Решта розміщується на полігонах та сміттєзвалищах, яких понад 5 тис., з них 5% перевантажені, а 30% не відповідають нормам екологічної безпеки. Із загальної маси муніципальних відходів в Україні за різними оцінками 30 - 40% становлять відходи упаковки: пластику, скла, паперу та металу.

Повсюдно на територіях поблизу звалищ відзначаються проблеми зі здоров'ям населення - переважно онкологічні захворювання та вроджені аномалії у дітей. В результаті досліджень Єльського університету Нью-Йорка, встановлено статистично значущі кореляції між проживанням поблизу місць розміщення небезпечних відходів та такими захворюваннями, як рак легенів, мозку, шлунку і сечового міхура. У країнах з теплим кліматом звалища стають джерелом так званих трансмісивних захворювань - захворювань, переносниками яких є членистоногі, переважно москіти: це холера, малярія, лихоманка Денге, вірус Зика і інші інфекційні хвороби.

Підраховано, що збільшення обсягів відходів, що генеруються суспільством, майже в точності корелює з темпами зростання національного ВВП (ЄС сьогодні прагне до того, щоб ці обсяги росли на 15% повільніше ВВП, і в ряді західноєвропейських країн - Данії, Нідерландах, Швейцарії, Словаччини та Естонії - цей кореляційний зв'язок ослаблений).

Проблема відходів, занадто велика і значна, щоб її могли вирішувати поодиночі уряди різних країн. Тільки у Європейському союзу до теперішнього часу прийнято близько 20 директив, які стосуються різних аспектів проблеми поводження з відходами. Відповідальність за її вирішення повинні розділити всі члени суспільства. З цієї причини в багатьох країнах для вироблення екологічної політики встановлена розширена відповідальність виробника (РВВ, EPR — Extended producer responsibility). На зміну «лінійній економіці» з її принципом «добули - виробили - спожили - викинули» приходять «циркулярна економіка», яка заснована на принципах багатооборотного використання продукції і руху «до джерела», тобто такого виробництва, яке у самих витоків життєвого циклу продуктів мінімізує ті відходи, які від нього залишаться в майбутньому. РВВ може бути впроваджена багатьма різними шляхами. на сьогодні, в Європі 30 країн імплементували РВВ в своє законодавство та встановили галуєві ОРВВ. в деяких з цих країн, схема досягла вражаючих результатів, в основному завдяки чіткому законодавству в парі зі справжньою кооперацією усіх гравців та учасників, що залучені до ланцюга управління відходами. ці гравці включають і уряд, і місцеві органи влади, і організації управління відходами.

Отже, ефективним інструментом управління відходами, зменшення рівня захоронення на полігонах, розвинення системи переробки та відновлення є РВВ. РВВ довела, що може бути для різних потоків відходів та може допомогти відійти від практики сміттєзвалищ. Крім того, РВВ підвищує інтенсивність використання тих прийомів управління відходами, які стоять вище у ієрархії відходів, ніж захоронення на сміттєвих полігонах.